

vidékeken is föltalálhatók. Minden faj alkalmazkodik a környezet-hez; minden állatnál első sorban azon tulajdonságokat találjuk kifejlődve, melyek segélyével legbiztosabban képes önmagát és fajtát fönttartani, melyek segélyével legsikeresebben képes a létérti nehéz harczot vívni. Kérlelhetetlen szigorral van itt minden állat élet-pályája kijelölve, s fajváltozásról, melyre boldogabb vidékek változatos tájai és éghajlata annyi alkalmat nyújtanak, itt alig lehet szó. Ez magyarázza meg a sarkvidéki fauna egyöntetűségét és fajbéli szegénységét is.

DR. HORVÁTH GÉZA.

TÁRSULATI ÜGYEK.

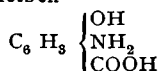
Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

IX. SZAKÜLÉS*

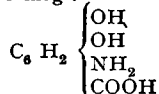
1874. október 21-ikén, d. u. 5 órakor, a m. tud. Akademia heti ülés-termében.

Elnök: THAN KÁROLY.

(II.) Wartha Vincze: „*A lakmusz festőanyagáról.*“ — Daczára annak, hogy a lakmusz-oldatot minden laboratoriumban használják, a benne levő festőanyagok természetére nézve még maig sem vagyunk tisztában. Kane és Gélis behatóan foglalkozván a lakmusz festőanyagaival, ellentmondó eredményekre jutottak. Kane szerint a lakmuszban levő azon festőanyag, mely alkáliák befolyása alatt *megkékül*, az orcëin-hez igen közel álló anyag volna, melynek *azulitmin* nevet adott és $C_7H_7NO_4$ képlettel fejezett ki. Ha az orcëin szerkezetét a következő képletben

fejezzük ki, — úgy az azulitmint emez a képlet illeti meg:

Habár ezt a képletet nem igazolhatom is analytikus adatokkal, mindamellert már előlegesen is közölhetem, hogy a tulajdonképeni lakmusz-festőanyag, melynek tisztán előállítását nyomban elő fogom adni, azonos a Kane-féle azulitminnal, de hogy ezenkívül még jelentékeny mennyiségű orcëin is fordul benne elő, a mit se Kane, se Gélis nem említettek.

* Elejét l. a novemberi füzet 437—438-ik lapján.

Megemlítem egyszersmind, hogy ezideig, a mi elég feltűnő, még senki sem utat arra, hogy a kereskedésbeli lakmuszban jelentékeny mennyiségű *indigó*** is fordul elő, a mit azért kevernek hozzá, hogy a legrosszabb minőségű lakmusz is kitűnő minőségűnek látszassék. Első pillanatra szinte ellentmondónak látszik, hogy a rozsz és tarthatatlan festőanyagot oly drága portékával hamisítsák mint az indigó; de ha meggondoljuk, hogy tulajdonképen mily kevés festőanyag van a lakmuszban, s hogy elegendő, ha a nedves méz-koczkákat a legrosszabb minőségű indigóval csak felületesen megcsimítják, — ez a sajátságos hamisítás azonnal kimagyarázódik. — Ha kereskedésbeli lakmusz-táblácskákat erős alkohollal rázunk össze, akkor zavaros, kékes violaszínű folyadék áll elő, melyben jelentékeny mennyiségű indigó van fölöldve. Leszűrve, igen kevés festőanyagot tartalmazó, de fölségesen fluoreszkáló folyadékot kapunk. A lakmusz minősége szerint gyakran zöld, gyakran meg a magdala-pirosra emlékeztető fluorescentiát észleltem. Ha az alkohol

** Alig szükséges arra utalni, hogy az indigó jelenlétéről a lakmuszban a legbiztosabban és leggyorsabban az által győződhetünk meg, ha 2—3 koczkácskát kémcsőbe téve, elővigyázattal hevítünk a violaszínű gőzök és a kék sublimatum megjelenéséig. — Eddig még nem találtam lakmuszt, mely meg ne adta volna ezeket a reakciókat.

még a vízfürdőben való hosszabb keze-
lés után sem von ki már többé semmit,
akkor feltöltjük vízzel, s 2—3 napi állás
után a kékes-violaszínú oldatot vigyázva
leöntjük, és eczetsavval kezelve elpáro-
logtatjuk. A száraz kivonatot még me-
legen szétörzsöljük, és eczetsavval ke-
vert abszolút alkohollal a benne levő
orcéint kivonjuk, míg e közben az alká-
liák iránt oly igen érzékeny azulitmin
— mint az abszolút alkoholban teljesen
oldhatatlan test — hátra marad. Az alko-
hollal kivont maradékot már most víz-
ben föloldjuk, megsűrjük és a száraz-
ságig párologtatjuk; az eczetsavat pedig
abszolút alkohollal való többszöri meg-
nedvesítés útján távolítjuk el. Az ekkor
hátramaradó purpurvörös festőanyag a
tisztá destillált vízben vérvörös színben
oldódik föl, s oly rendkívül érzékeny,
hogy a közönséges ivóvizekben előforduló
alkalikus földék meghatározására lehet
használni, a mi eddig a közönséges lak-

musz-tinktúrával lehetetlen volt. — Nagy
mennyiségű abszolút alkohol alkalmazásá-
val az azulitmin tisztán előállítása még
könnyebben sikerül: a vizes lakmusz-
kivonatot — melyet eczetsavval előbb
megsavanyítottunk — tetemes alkohol-
fölösleggel kicsapjuk, a pehelyszerű csa-
padékot összegyűjtjük, alkohollal kimos-
suk, vízben föloldjuk és a továbbiakban
úgy járunk el, mint fennebb elmonda-
tott. — Legközelebb a tiszta orcéin-
festőanyagának lakmusz-festőanyaggá való
átváltoztatását fogom kísérleteim tár-
gyává tenni, s reményelem, hogy rövid
időn erről is tehetek jelentést.

(III.) W a r t h a V i n c z e második
előterjesztésében a „*a budapesti vasúti
hid caissonjában tett égési kísérletek ered-
ményeit*“ ismertette, azon kísérletek
eredményeivel összehasonlítva, melyeket
F r a n k l a n d a Mont-Blanc csúcsán
tett égő gyertyákkal.

X. V Á L A S Z T M Á N Y I Ü L É S.

1874. október 21-ikén.

Elnök: T h a n K á r o l y.

A titkár jelenti, hogy a „dobsinai
jégbarlang“ leírása, hat könyvomatú szí-
nes rajzlappal kikerült a sajtó alól. —
Tudomásúl vétetik, s elhatároztatik,
hogy a mű bolti ára 2 frt. 70 kr. legyen
társulatunk tagjai azonban a titkárság
útján 2 frron szerezhessék meg.

A titkárnak tudomására jutott, hogy
K e r p e l y A n t a l tagtársunk nem
távozott Freibergbe (V. ö. 60-ik füzet,
323-ik l.), hanem megmaradt régi állá-
sán, a selmeczi bányász-akademia taná-
rának. Azt a kérdést intézi a választ-
mányhoz, nem ohajtaná-e megkérdezni
Kerpely tnr. urat arra nézve, ha vajjon
lenne-e hajlandó azt a vaskohászati mun-
kát, melyről épen kilátásban levő tá-
vozása miatt köszönt le, ismét folytatni
és bevégezni. — Megbizatik a titkár,
hogy erre nézve Kerpely úrhoz a vá-
lasztmány nevében kérdést intézzen.

Több folyó ügy elintézése után
fölvastatik L e d e r e r Á b r a h á m
úrnak, a tanszerkiállító bizottság elnöké-
nek, a társulathoz intézett köszönő-levele,
hogy a magyarországi néptanítók máso-
dik egyetemes gyűlése alkalmával Buda-
pesten, múlt augusztus 9—13-ikán ren-
dezett *tanszerkiállításra* az utóbbi öt év
alatt megjelent összes kiadványait meg-
küldötte. — Tudomásúl vétetetett.

Fölvastatik H e r m a n O t t ó
jelentése dolgozatának állásáról. Herman
úr kéri egyszersmind a választmányt,

hogy dolgozatának beküldési határidejét,
hosszabitáná meg harmadfél hónappal.
— A jelentés tudomásúl vétetik, s a
dolgozat beküldésének határideje 1875
január közepéig meghosszabbítottik.

Földváry Kálmán az Egerben létező
új fürdő ásványos vizét kéri elemeztetni,
— mire azonban a társulat, a szükséges
kellékek és a végrehajtást eszközöző egyé-
nek hiányában nem vállalkozhatik.

B a r t h a K á r o l y, elhunyt tag-
társunk, még 1841-ben a társulat ala-
pítóinak egyike, nagyobb könyvtárt
hagyott hátra, melyben becses termé-
szettudományi művek is foglaltatnak, s
a melyek följánltatták a társulatnak meg-
vételre. — Dr. B e n e R u d o l f ú r
és S o m o g y i R. könyvtárnok meg-
bizattak, hogy vizsgálnák át a titkár
által már kiválasztott könyveket, s szab-
nák meg mily ár lenne érettök az el-
hunyt hagyományozó nővérének fizetendő.

A könyvtár számára beküldött köny-
vek — köszönettel vétetnek.

A pénztárnok jelentése a lefolyt 3
hónap bevételeiről és kiadásairól — tu-
domásúl vétetetett.

Jelenti a titkár, hogy a szünetek alatt
K o n k o l y T h e g e M i k l ó s társ.
rendes tag az örökítő tagok sorába
lépett 105 frrtal, — továbbá, hogy a
következő vegrendeleti alapítványi ha-
gyatékok jelentettek be:

Néhai özvegy G u b i c z A n d r á s né,

szül. P o l d e r m a n n J u l i a végr
hagyatéka. 100 frt.

Néhai H e t é n y i M i h á l y, volt
nagy-kún-madarasi tanító és társ. r. tag
végr. hagyatéka. 500 frt.
— Tudomásúl vétetett.

Jelenti a titkár, hogy a múlt ülés
óta tizennyolcz társ. r. tag elhunytáról
értesült, ezek: Czettler Lajos, gymn.
tnr. Jászberényben. — Findély József,
nyug. táb. gyógyszerész Budapesten. —
Fuchs István, postamester Nákófalván.
— Füllessy Kálmán, birtokos Borsod-
Nagy-Mihályon. — Dr. Güttmann Emá-
nuel, orvos M.-Szalkán. — Dr. Hermann
Adolf, orvos Budapesten. — Herczog
József, ny. bányatanácsos Budapesten.
— Horváth György, hivatalnok Buda-
pesten. — Horváth Pál, r. lelkész Décsen.
— Matuska János, ügyvéd Ungvárott. —
Maurery Lajos, tisztartó Nyiregyházán.
— Pilz Ottó, tanár Budapesten. — Po-
korny Kálmán, gyógyszerész Szécsény-
ben. — Préhoffer Károly, mérnök
N.-Szombathán. — Roszberger József,

kereskedő Sz.-Fehérvárt. — Szinnyey
Dániel, r. lelkész S.-A-Újhelyben. —
Török Árpád, hivatalnok Budapesten. —
Zay László, k. r. tanár Nagy-Károlyban.
— Szomorú tudomásúl szolgál. Kilépé-
söket bejelentették 16-an. Tudomásúl
vétetik, s a kilépő tagok oklevelei be-
kérendők.

Fölolvastattott a múlt v. ülés óta r.
tagokul ajánlottak névsora, kik is, mind-
össze 72-en, rendes tagokul egyhangúlag
megválasztattak. (Névsoruk a 63-ik füzet
borítékán közöltetett.)

Végül előterjesztetik a társulat azon
adós tagjainak névsora, a kik tagsági
illetékökkel már 4, 5, 6, sőt 7 év óta
is hátralékban vannak, köztük több
olyan is, a ki még oklevelét sem vette
át. — Harminczhat legrégebbi adós tag az
alapszabályok 9- és 10-ik §-a értelmében
kilépettnek nyilvánítatik, és okleveleik
bekérendők lesznek; megjegyezvén, hogy
az oklevél be nem küldése esetére ne-
veik a Közlöny borítékán fognak nyil-
vánosságra hozatni.

VII. TERMÉSZETTUDOMÁNYI ESTÉLY.

Az. egyetem vegytani intézetében. 1874 november 7-ikén, délután 6 órakor.

T h a n K á r o l y: „*A mesteres jégkészítésről*“ tartott számos kísérleti mutat-
vánnyal egybekapcsolt népszerű előadást.

XI. SZAK ÜLÉS.

A m. tud. Akademia heti üléstermében. 1874 november 18-ikán, d. u. 5 órakor.

Elnök: S a y M ó r.

(I.) Schuller Alajos megis-
mertette Bolzmann értekezését „*a dielektrikus állandókról*“, mely a bécsi
tud. Akademia Közleményeiben látott
napvilágot.

(II.) Morgenstern Henrik:

„*A Vénus elvonulásáról a Nap előtt 1874
december 8-9-ikén*“ értekezett, e tüne-
ménynek különösen geographiai és tör-
téneti momentumait ismertetvén meg. Elő-
adása a jelen füzet első cikkét képezi.

VÉGE A VI-ik KÖTETNEK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.